

SANAL SINIFLARIN YÖNETİMİ

Prof. Dr. Tuncer BÜLBÜL
Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Pandemi sürecinde okul öncesinden yükseköğretime kadar hemen her eğitim kademesinde başvurulan uzaktan öğretimin bir nevi zorunluluk nedeniyle uygulandığı düşünülebilir. Oysa uzaktan öğretim uygulamaları, Bilgi ve İletişim Teknolojilerinde (BİT) yaşanan gelişmeler ve yeniliklerin de etkisiyle, eğitime yönelik sürekli artan talebi karşılayabilmek ve yüz yüze eğitimde yaşanan çeşitli sorunlara çözüm olabilmek için çok uzun zamandır birçok ülke eğitim sistemi içerisindeki yerini almıştır.

Son yıllarda yaşanan hızlı teknolojik gelişmelerin bir sonucu olarak, birçok eğitim kurumu internet tabanlı

derslerin sunumunu benimsemekte ve bu amaçla teknolojiye büyük yatırımlar yapmaktadır (Martin, Parker ve Allred, 2013). Kısa bir süre öncesine kadar, İnternet üzerinden ders vermek “uzaktan öğretim” olarak adlandırılırken bugün uzaktan öğretim kapsamında; e-dersler, e-kitaplar, videolar, tartışma forumları, sanal sınıflar gibi birçok uygulama kullanılmaktadır (Hoffman, 2011). Tüm bu uygulamaları bünyesinde barındıran çevrimiçi dünya, öğrenme öğretme sürecine ilişkin yaklaşımlarımızı ve yöntemlerimizi değiştirmektedir (Miller, 2011). Öğrenme öğretme sürecine yönelik ortaya konan yeni yaklaşımlar eğitim sürecinde birçok

boyutu etkileyip değiştirdiği gibi öğrenme öğretme etkinliklerinin gerçekte olduğu “yaşam alanı” olan sınıfları da değiştirmektedir. Artık yüz yüze, dijital veya ikisinin bir kombinasyonu olabilen eş zamanlı (senkron) veya eş zamansız (asenkron) “yeni” sınıflara sahibiz ve bu sınıflar kullanılarak yapılan çevrimiçi öğrenme ve öğretim,

yüz yüze eğitime alternatif ve/veya tamamlayıcı olarak hızla kabul görmektedir. Bu yazıda uzaktan öğretim bileşenlerinden biri olan sanal sınıf uygulamasının etkili ve verimli olabilmesi için kurumlara, öğretmenlere ve öğrencilere düşen roller ve görevler açıklanmaya çalışılmıştır.

Sanal Sınıf: Duvarların Ötesi

Geleneksel anlamda sınıf, öğretim esnasında bilgiyi bağlamsallaştıran durumlarla, bu durumlar içinde hareket eden kişilerin (öğretmen ve öğrenciler) karşılıklı etkileşimlerinin paylaşıldığı bir yerdir. Sınıfı geleceğin yetişkin bireylerini çeşitli kültürel, sosyal ve mesleki beklentilere göre eğitmeyi amaçlayan daha geniş bir sosyal projenin parçası olarak görmek mümkündür. Bununla birlikte sınıf, öğrenme ve öğretim arasındaki etkileşimin, eğitim programını belirleyen ve zaman kısıtlamalarını şekillendiren okul tarafından kısmen yönlendirildiği karmaşık bir didaktik sistem olarak da düşünülebilir (Laborde ve Glorain, 2005).

Sanal sınıflar öğrencilerin ve öğretmenlerin ses, video, metin tabanlı sohbet, etkileşimli beyaz tahta, uygulama paylaşımı, anında oylama vb. araçları kullanarak eş zamanlı olarak iletişim kurmasını sağlayan çevrimiçi ortamlardır. Sanal bir sınıfta katılımcılar birbirleriyle konuşabilir, web kamerası aracılığıyla birbirlerini görebilir, ifadeler kullanabilir ve ara odalarında birlikte çalışabilir. Sanal sınıflar etkili kullanıldıklarında, etkileşimi ve topluluk duygusunu geliştirir. Uzaktan öğretim sisteminin çok önemli bir bileşeni haline gelen sanal sınıflar öğrenme öğretim odaklı kullanımın dışında; hizmetiçi eğitim, seminer verme, etkileşimli laboratuvar uygulamaları, simülasyonlar, çeşitli yazılımların tanıtımları, video konferans, çevrimiçi danışmanlık gibi pek çok farklı alanda da kullanılmaktadır.

Sanal sınıf; esneklik, etkileşim, birlikte çalışabilirlik ve mekânsal ve zamansal engelleri genişletme gibi avantajlara sahiptir. Sanal bir sınıf, yalnızca ders materyallerini öğrencilere sunmakla kalmaz, aynı zamanda onlar için canlı, bağlamsal ve etkileşimli bir öğrenme ortamı sağlar. Sanal sınıflar, öğretmenlere öğretimi geliştirmek için çevrimiçi araçları kullanabilecekleri bir platform sağlar. Bu araçlardan bazıları çevrimiçi takvimler, çevrimiçi yardım kılavuzları, çevrimiçi değerlendirme kitapları, sınavlar, e-postalar, anlık mesajlar, sohbet odaları, tartışma panoları ve dosya transferlerini içerir (Rufai Alebiosu ve Adeakin, 2015).

Sanal sınıfların en önemli hedefi, öğretmenler ve öğrenciler arasında işbirliği ve aktif etkileşime dayalı bir öğrenme topluluğu yaratarak eğitimin niteliğini ve etkililiğini artırmaktır. Sanal sınıfta öğrenci,

öğrenme grubunun aktif bir parçasıdır ancak gruptaki diğer öğrencilerin hızından bağımsız olarak bireysel öğrenmeye ve anlamaya da devam edebilir (Turoff ve Hiltz, 1995). Sanal sınıflar, öğretmenlerin öğrencilerine uygun ve anında geri bildirim vermesine yardımcı olabilir ve grup projeleriyle ilgili tartışmaları destekleyebilir. Ayrıca, işbirlikçi bir sanal sınıf, öğrencilerin akran geribildirimini ve tartışma yoluyla kişilerarası, bilişsel ve sosyal becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir (Karadeniz, 2011). Sanal sınıfı diğer uzaktan öğretim uygulamalarından ayıran temel özellikler; etkileşim, eş zamanlılık, kullanışlılık - kullanım kolaylığı ve topluluk duygusunu teşvik etmesi olarak özetlenebilir (Parker ve Martin, 2010).

Görüldüğü gibi sanal sınıflar etkili ve amaca uygun kullanıldıklarında öğrenme öğretme sürecinin verimliliğini artırma potansiyeline sahiptir. Ancak sanal sınıflarda hedeflenen olumlu öğrenme öğretme ortamını oluşturabilmek çok kolay değildir. Çünkü interneti kullanarak bir dersi öğretebilmek, ders notlarını çevrimiçi ders formatına dönüştürmek ve uygun bağlantılar eklemekten çok daha fazlasıdır ya da en azından öyle olmalıdır. Sanal sınıflarda öğrenme ve öğretim, öğretmenler, öğrenciler ve kurumlar için önemli bir uyum sürecini gerektirmektedir. Bu süreçte hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin teknolojiyi eğlenceli zaman geçirmeye yardımcı bir araç olmaktan çok öğrenme ve öğretme hedeflerine ulaşmada kolaylaştırıcı bir araç olarak görmeleri gerekmektedir. Teknoloji böyle bir amaç ve hedef doğrultusunda kullanılırsa, sanal sınıflar; zengin bir ortamda keşfederek öğrenmeye, anlamlı öğrenmeye ve öğrencilerin üstbiliş becerilerinin gelişmesine yardımcı olabilecek ortamlara dönüşecektir (Hsu vd., 1999).

Sanal bir sınıfta olumlu bir öğrenme ortamını oluşturabilmek için tıpkı yüz yüze sınıflarda olduğu gibi sınıf yönetimine gereksinim vardır. Sınıf yönetimi, öğrenme ve öğretmeyi kolaylaştıran bir ortam tasarlanmasının karmaşık bir görevidir. Geçmişte öğrenciler kontrol altına alarak öğretimi gerçekteşirmeyi hedefleyen sınıf yönetimi, bugün nitelikli bir öğrenme kültürü oluşturma ve öğretimi etkili bir şekilde yönetme sanatı olarak kabul edilmektedir.

Sanal sınıf yönetimi, olumlu öğrenci-öğretmen ilişkileri kurmayı, destekleyici sınıf ortamı yaratmayı, öğrencilerin duygusal destek ihtiyaçlarına cevap vermeyi ve sınıfa ait olma duygusunu geliştirmeyi kapsar (Ho ve Lin, 2016). Bu doğrultuda sanal sınıfları yönetirken öğretmenin en temel amacı; öğrenme öğretmeye yardımcı olacak bir ortamı yaratmak ve bunu sürdürürken öğrencilerde sorumluluk, öz disiplin ve öz

denetim duygusu geliştirmek olmalıdır. Bu hedeflere ulaşabilmek için öğretmenler sanal sınıfta; olumlu sınıf iklimini bozabilecek durumları engellemeli, uygun öğretim yöntem ve teknikleri kullanmalı, öğrencilerin sürece yönelik motivasyonlarını yüksek tutmalı, zamanı etkili kullanmalı ve sağlıklı bir iletişim sürecini oluşturabilmelidir. Bu sıralanan boyutlarda yapılması gerekenlere aşağıda yer verilmiştir.

Sanal Sınıflarda Olumlu Bir Sınıf İklimine Gereksinim Vardır

Olumlu sınıf iklimi öğretmenin ve öğrencinin kendini iyi hissettiği bir ortamın yakalanması anlamında kullanılabilir. Olumlu bir sınıf iklimi oluşturmak için, sınıfta bardağın boş değil dolu yarısını görmek önemlidir (Blustein, 2014; Pedota, 2007). Uzaktan öğretim etkinliklerinin verimliliğini ortaya koymayı amaçlayan araştırmalar, sanal sınıflarda olumlu sınıf ikliminin oluşmasına engel olabilecek birçok durumu ortaya koymaktadır. Bu durumların başında teknoloji için algılanan kullanım kolaylığı, teknolojinin faydalarına olan güvensizlik, bilgi, kaynak ve kurumsal destek eksikliği ilk sıralarda gelmektedir. Bu sorunları ortadan kaldırmaya yönelik yapılması gerekenler aşağıda özetlenmeye çalışılmıştır (Killburn, 2011; Martin, Parker ve Allred, 2013; Miller, 2011; Harper, Chen ve Yen, 2004):

Öğretmenlerin teknolojiye yönelik ön yargıları ortadan kaldırılmalıdır: Öğretmenlerin çevrimiçi derslerde kullanacakları teknolojiyi kullanım kolaylıkları (deneyimleri veya aşına olmaları) ve bu teknolojilerin yararına yönelik kabulleri içeren algıları çevrimiçi öğrenme öğretme etkinliklerinin önündeki potansiyel bir engel olabilmektedir. Bu nedenlerle öncelikle

öğretmenlerin teknolojiye yönelik olumsuz düşüncelerini bir diğer ifade ile ön yargılarını ortadan kaldırmak için adımlar atılmalıdır. Birçok eğitimcinin uzaktan öğretimi çabuk benimsediği ve kullanmaya başladığı görülürken bazılarının ise teknoloji kullanımı konusunda direnç gösterdikleri gözlenmektedir. Bu durum eğitim kurumları için de geçerlidir. Öğretmenlerin bu süreci benimsemeleri için teknoloji araçlarının kullanım kolaylığını ve kullanılabilirliğini öğretim uygulamalarında görmeleri önemlidir. Öğretmenler, öğrencilerin öğrenmesini motive ettiğini ve öğretimi geliştirdiğini fark ettiklerinde teknolojiyi daha çok kullanacaklardır. Çevrimiçi öğretimi uygulamak sabır, beceri ve sağduyu gerektirir. Bu nedenle öğretmenler çevrimiçi öğretme deneyimine öncelikle zihinsel ve akademik olarak hazır olmadıkları. Çünkü bir öğretmen teknolojiyi kullanmak konusunda biraz isteksiz olduğunda veya onu olumsuz bir şekilde gördüğünde, bu durum tüm sürece zarar verebilir. Teknolojiyi benimsemenin başarılı olabilmesi için, öğretmenlerin sınıftaki rollerini öğretenden kolaylaştırıcıya değiştirmeye istekli olmaları gerekir. Öğretmenin öğretim felsefesi ve yöntemlerinde değişiklik anlamını taşıyacak böyle

bir anlayış, öğrenci merkezli ve yapılandırmacı öğretim uygulamalarının kullanmasını gerektirmektedir. Bu nedenlerle teknolojinin sınıfa başarılı bir şekilde entegre edilmesi, aynı anda öğretmenlerin eğitim inançlarını ve felsefelerini değiştirmelerine bağlıdır.

Öğrencilerin çevrimiçi öğrenme sürecine yönelik endişeleri anlaşılmalı ve onlara yardımcı olunmalıdır: Öğrenciler kendileri için oldukça yeni olan bu sürece ön yargılı ve şüpheli başlayabilmektedirler. Öğretmenler gibi öğrenciler de teknolojiyi faydalı olarak algılamazlarsa, uzaktan öğretim etkinliklerine açık olamayacaklardır. Bununla birlikte öğrencilerin teknoloji kullanımını becerilerindeki eksiklikler süreçten verimli bir biçimde yararlanabilmelerini etkileyebilmektedir. Tüm öğrenciler aynı düzeyde teknolojiyi kullanma becerilere sahip değildir. Bu nedenle özellikle çevrimiçi bir dersin ilk birkaç haftasında, öğretmen-öğrenci etkileşimleri ağırlıklı olarak dersin yönetsel ve

teknik öğelerine odaklanabilir. Örneğin: “Sınıfıma giriş yapamıyorum” “Ders kitabını nasıl edinebilirim?” “Ödevlerimi nasıl gönderirim?” gibi muhtemelen tamamen pedagojik temelli olmayan sorular öğrenciler tarafından öğretmenlerine sorulacaktır. Öğrencilerin derse erişmek için teknoloji sorunları ile ilgilenmek önemli ancak yeterli değildir, aynı zamanda öğrencilere ödevleri araştırmak ve tamamlamak için gereksinim duydukları teknik desteği de sağlamak gerekmektedir. Bu nedenle öğrenci ve teknoloji odaklı mantıksal işleyen bir altyapıya sahip olmak çok önemlidir. Öğrenci odaklı bir teknik yardım masası, çevrimiçi öğrenci el kitapları bu anlamda kullanılabilir kaynaklar olabilir. Ayrıca öğrencilere, ders içeriği bölümlerinde verilen modülleri veya bilgileri nasıl kullanacakları hakkında sorular soran kısa sınavlar tasarlamak (örn. program, öğrenci beklentileri vb.) dersin bileşenlerini kullanarak pratik yapma şansı verilebilir.

Sanal Sınıfın Yöneticisi Yani Orkestra Şefi Öğretmendir

Uzaktan öğretim sürecinde temel belirleyicinin teknoloji olduğu düşünülmektedir. Oysa yüz yüze sınıflarda olduğu gibi sanal sınıfların da temel belirleyicisi öğretmendir. Öğretmenin teknoloji yaklaşımı, onu kullanma ve yönetme becerisi sürecin başarısı için çok önemlidir (Lane, 2011). Öğretmenlerin gerekli becerileri geliştirememesi, teknolojiye yönelik olumsuz bir tutuma sahip olması ve gerekli olan eğitim anlayışını benimsememesi, uzaktan eğitim topluluklarının oluşumunu etkileyen önemli konulardır (Harper, Chen ve Yen, 2004). Bu nedenlerle sanal sınıfın lideri olarak öğretmenler çeşitli becerilere gereksinim duyarlar. Çevrimiçi öğrenme öğretme sürecinde öğretmenlerin gereksinim duyacağı temel beceriler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Darlane, 2014):

Teknoloji Becerileri: Öğretmenler çevrimiçi öğrenme öğretme sürecinde yaşanan teknik sorunları çözmek için ilk başvurulan kaynak olacağı için sanal sınıf yazılımı hakkında bilgili olmaları bir diğer ifade ile bu konuda bir miktar ilgi ve merakla sahip olmaları yararlı olacaktır.

Kolaylaştırma Becerileri: Öğretmenler, öğrencileri aktif dinleme ile meşgul etmeli, öğrenci yorumlarını özetleme ve başka biçimde ifade etme gibi tanıdık

sınıf tekniklerini kullanarak öğrencilerin katkılarını istemelidirler.

Çoklu Görev Becerileri: Öğretmenler, dersin sorunsuz bir şekilde ilerlemesini sağlamak için bir görevden diğerine hızlı bir şekilde geçebilmelidir. Ders esnasında devam eden sohbetler ve anında geri bildirim gibi ana ekrandaki diğer etkinliklere de göz atabilmelidirler.

Zaman Yönetimi Becerileri: Yüz yüze eğitime göre daha az esnek bir yapıya sahip olduğu için sanal bir sınıf oturumunda zamanı yönetmek oldukça zordur. Bu nedenle öğretmenler zaman yönetimi becerilerine sahip olmaları gerekir.

Sunum Becerileri: Yüz yüze ve sanal eğitim için gereken sunum becerilerinin çoğu aynıdır. Öğretmen, dinleyici önünde rahat ve kendinden emin olmalıdır.

Sözel Beceriler: Yüz yüze bir sınıfta, öğretmenler ve öğrenciler sözel mesajlardaki eksiklikleri giderebilmek için beden diline, jestlere, yüz ifadelerine güvenebilirler. Sanal bir sınıfta, bu sözel olmayan ipuçları sınırlıdır veya yoktur, bu nedenle öğretmenin mesajını iletmesine yardımcı olabilmesi için açık ve net bir şekilde konuşması gerekir.

Sanal Bir Sınıf Sanal Pedagoji Olarak Adlandırılabilir Farklı Bir Yaklaşım Gerektirir

Sanal sınıflarda öğretmek ve öğrenmek, yüz yüze sınıftan birçok yönden farklıdır. Sanal sınıflarda öğretmenlerin öğretme sürecinde karşılaçacakları ilk zorluk, öğretim yöntem ve tekniklerini çevrimiçi bir ortama uyarlayabilmektir. Etkili çevrimiçi dersler, yüz yüze sınıf notlarını web'e yerleştirmekten çok daha fazlasını gerektirir. Yüz yüze bir sınıfta tahtanın önünde ders verme konusunda kendilerine oldukça rahat hisseden öğretmenler sanal bir sınıfta yapmaları gerekenler konusunda kendilerini rahat hissetmeyebilirler. Bu süreçte eğitimciler için İnternet veya ders yönetim sistemindeki bir şablon, yeni "sınıf"dır (Lane, 2011). Çevrimiçi öğrenciler için etkili öğrenme fırsatları yaratmak, eğitimcilerin yüz yüze bir sınıfta kullanabilecekleri tekniklerden farklı olan hem teknolojik hem de pedagojik teknikleri öğrenmesini ve kullanmasını gerektirir. Bu nedenlerle çevrimiçi öğrenme ve öğretim, farklı yaklaşım ve stratejileri içeren sanal bir pedagoji gerektirir (Hoffman, 2011; Miller, 2011).

Sanal sınıflarda öğrenmek bir diğer ifade ile öğrenci olmak da oldukça farklıdır. Öğrenciler yüz yüze sınıf deneyiminden çevrimiçi bir öğrenme biçimine

geçerken, nispeten pasif bir öğrenme deneyiminden daha aktif bir öğrenme deneyimine geçiş yapmakla karşı karşıya kalırlar. Örneğin, dersleri dinlemek, not almak ve sunum yapmak yerine, çevrimiçi öğrenciler metin temelli materyalleri anlamada, birden fazla kaynaktan bilgi elde etmede (internet araştırması, dışarıdan okumalar vb.) ve çevrimiçi tartışmaları etkin bir şekilde kullanmada ustalaşmalıdırlar. Çevrimiçi öğretmen, öğrencilerin konuyu nasıl kavradıklarına dair geri bildirim almak için kalabalığa basitçe bakıp kafası karışmış yüzleri arayamaz. Aynı şekilde, öğrenciler bir ders sırasında ellerini kaldırıp açıklama isteyemezler. Bu nedenlerle çalışma alanı (disiplini) ne olursa olsun, çevrimiçi eğitim veren her öğretmenin öğretim yaklaşımlarını yeniden gözden geçirmesi ve derslerinde öğrenciyi merkeze alan, yansıtıcı ve işbirliğine dayalı çalışma ve değerlendirmelerden oluşan pedagojik yaklaşımlar kullanması gerekmektedir (Rufai Alebiosu ve Adeakin, 2015). Çevrimiçi öğrenme-öğretimde pedagojik yaklaşımın doğru seçimi ve kullanımı, öğrenciler arasında üst düzey öğrenmenin ve eleştirel düşüncenin gelişmesine yol açacaktır (Kilburn, 2011). Bu doğrultuda çevrimiçi sınıflarda öğretimin hedefleri aşağıdaki gibi özetlenebilir (Diego, 2012):

- Öğrencilerin yeni öğrenme ortamlarına girmelerini ve keşfetmelerini sağlayarak, mesafe ve zaman engellerini aşarak bağlantı kurmalarına yardımcı olmak,
- Öğrencilerin sınıfın çok ötesine uzanan öğrenci topluluklarına katılmalarını veya oluşturmalarını sağlayarak ortak öğrenmeyi kolaylaştırmak,
- Bireysel, kültürel veya gelişimsel farklılıkları dikkate alan kaynaklar sunarak destekleyici öğrenme ortamlarının yaratılmasına yardımcı olmak,
- Öğrencilere sanal deneyimler ve zaman kazandıran araçlar sunarak öğrenme fırsatlarını artırarak öğrenmelerini daha da ileriye götürmelerine olanak tanımak.

Sanal Sınıfta Sürdürülebilir İletişime Gerekseim Vardır

Sınıf, kişilerarası ilişkiler ve etkileşim yoluyla oluşan benzersiz bir sosyal sistemdir. Bu nedenle, etkili sınıf yönetimi, grup kimliğinin oluşmasına izin veren olumlu kişilerarası etkileşimleri ve sosyal ilişkileri geliştirmede iletişimi kullanır. Bu da, öğrenmeyi ve gelişmeyi teşvik eden bir sınıf sosyal ortamı yaratır. Grup kimliği, birden fazla bireyin kendilerini bir grubun üyesi olarak tanımladığında, birbirleriyle etkileşime girdiğinde ve birbirlerine bağlı olduklarında oluşur. Sınıf yönetimi bağlamında grup kimliği, sınıfta fikir birliği, uyum ve aidiyet duygusu yaratmaya yardımcı olur. Bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve sosyal medyanın her yerde kullanımı, kişilerarası ilişkilerin oluşma sürecini ve sosyal etkileşimin gerçekleşme biçimini değiştirdi. Bu gelişmelerle ortaya çıkan teknoloji aracılı iletişim, kişilerarası iletişim için yeni olanaklar yaratarak sosyal ağ ilişkilerinin gelişimini, sosyal sermayenin oluşumunu ve gelişimini kolaylaştırdı (Ho ve Lin, 2016).

Çevrimiçi öğrenme sosyal ağların gelişimine katkı sağlamanın yanı sıra bir diğer taraftan öğrenciler için bir çeşit izolasyon ortamını da yaratmaktadır. Çevrimiçi öğrenmenin doğasında bulunan sosyal izolasyon, beklentiler ve değerlendirmeye ilgili endişelere eklendiğinde, sonuç öğrenci tarafında ilgi ve güven kaybı olmaktadır (Lane, 2011). Günümüz teknolojileri, öğretmenlerin sanal sınıflarında zengin deneyimler yaratmalarına ve uzak bir ortamda ders almanın getirdiği izolasyonu iyileştirmelerine olanak tanır. Çevrimiçi öğrenme öğretilmede öğretmenle öğrenci arasındaki mesafeyi azaltmak yani sosyal etkileşimi güçlendirebilmek için kullanılabilir, bazı uygulamalar şu şekilde sıralanabilir (Lane, 2011; Parker ve Allred, 2013, Hsu vd., 1999):

Eş Zamanlı Olmayan Tartışmalar (Asynchronous Discussion): Eş zamanlı olmayan uygulamalar son derece esnek ve her zaman her yerden erişilebilir; sohbet odaları, tartışma panoları ve e-posta hizmetleri gibi uygulamalar bunlara örnek olabilir. Öğrencilerin ders dışı etkileşimde bulunabilecekleri bir tartışma

panosu veya blog üzerinde notsuz bir sosyal ortam, öğrencilerin sınıfa katılım düzeylerine, kendilerini rahat hissedip hissetmediklerine, devam etmek isteyip istemediklerine karar verdikleri yerdir. Tartışma panoları dersi alan öğrencilerin bir öğrenci topluluğuna dönüşmesine yardımcı olabilmektedir. Böyle bir uygulamadaki öğrenci etkileşimi öğrencilerin diğer öğrencilerle tanışmasını sağlayarak işbirliğine dayalı bir öğrenme ortamını da desteklemektedir.

Eş zamanlı (Senkronize) Sohbet: Anında iletişim, konuşma açıkça karşılıklı olduğu için daha az yabancılaşma anlamına gelir. Öğretmenlerin aynı anda öğrenci gruplarıyla görüşebilecekleri sohbet odaları, bir dizi ders yönetim sisteminde ve internette bulunabilir (bunlardan bazıları herkese açık olabilir ve sınıf kullanımı için uygun olmayabilir). Bir sohbeti kolaylaştırmak, eş zamanlı olmayan bir tartışma panosunu kolaylaştırmaktan farklı bir dizi beceri gerektirir, çünkü her şey “anında” olur. Bu nedenle bu uygulama küçük gruplar için daha uygundur.

Video konferans: Sınıflar belirli bir zamanda çevrimiçi, canlı olarak toplanabilir ve katılımcılar mikrofonu birbirlerine devredebilir. Bu programlar, yazılı sohbet, ses ve sunumun aynı anda devam ettiği çok görevli bir ortam yaratır. Bu ortamlar topluluk oluşturma ve grup katılımı için mükemmel bir yer oluşturabilirler.

Yapılandırıcı Projeler: Yapılandırıcı projeler, sosyal etkileşimi artırarak öğrencilerin sınıfta bir görevin parçası olmalarını kolaylaştırabilir. Bir wiki (bir grup tarafından yazılabilen ve düzenlenebilen bir web sayfası) sınıf projeleri oluşturmak veya tüm sınıf için site görevi görmek için kullanılabilir. Öğrenci tarafından yazılan bloglar paylaşılabilir ve akran değerlendirmesi yapılabilir. Öğrencilerin koleksiyonlar ve vaka çalışmaları oluşturmaları ve analiz üzerinde birlikte çalışmalarını için standart bir tartışma forumu bile kullanılabilir. Sosyal yer imi, bir sınıfa veya gruba sahip olmak ve kaynakları eleştirmek için kullanılabilir.

Sanal Sınıflarda Motivasyon Önemli Bir Unsurdur

Öğrenciler sanal bir derse katıldıklarında, “sınıfları” düzinelere yerden biri olabilir. Örneğin, bir öğrenci çalıştığı bilgisayar laboratuvarını kendi sınıfı olarak düşünebilir. Çoğunlukla veya tamamen evde çalışan bir öğrenci, evindeki belirli bir alanı sınıfı olarak kabul edebilir. Bir grup öğrenci daha soyut düşünebilir ve web sitesinin kendisini, içinde çalışacakları sınıf olarak görebilir. Bunların dışında büyük bir öğrenci grubu ise, dört duvar arasında olmayan bir sınıfı hiçbir zaman kavramsallaştıramayabilir. Tüm bu faktörler çevrimiçi

öğrenmeye yönelik öğrenci motivasyonu üzerinde etkili olmaktadır. Motivasyon genellikle bireylerin görevleri tamamlamada veya hedeflerine ulaşmada ısrar etmesine yol açan içsel bir dürtü olarak adlandırılır. Öğrenciler öğrenmeye motive olduklarında, daha dikkatli olacaklar, derse daha aktif bir şekilde katılacaklar ve bu nedenle sınıfta muhtemelen kendilerini daha iyi hissedeceklerdir. Sanal sınıfta motivasyonu artırmak için yapılması gerekenler şu şekilde sıralanabilir (Kilburn, 2011; Lane, 2011):

- **Dersi ilginç hale getirin:** Bir dersi ilgi çekici hale getirmenin birçok yolu vardır. Örneğin multimedya öğretim materyallerini, oyunları ve simülasyonları kullanmak, içeriği gerçek hayattaki durumlarla ilişkilendirmek öğrenmeyi anlamlı hale getirmede işe yarayabilir. Metin tabanlı, video tabanlı ve etkinlik tabanlı materyallerin bir karışımı, öğrenciler için monotonluğu ortadan kaldırmakla kalmaz, aynı zamanda bilgi paylaşımına yardımcı olabilecek birden fazla format sağlar.
- **Öğrencilerin gereksinimlerine kulak verin:** Dersler, öğrencilerin entelektüel ve psikolojik gereksinimlerini karşılamak için çeşitli fırsatlar sunmalıdır. Örneğin, akran öğretimi öğrencilerin sınıftaki aidiyet ve kabul duygusunu geliştirebilir. Yine proje tabanlı görevler, keşif dürtüsünü tetikler ve memnuniyet duygularını artırır.
- **Derslerde yeniliklere ve çeşitliliğe yer verin:** Öğrenciler oturup bilgisayar ekranında makale okuyarak veya kişisel olmayan bir Dropbox'a ödev göndererek kendilerini sınıfa bağlı hissetmeyebilirler. Yeni ve yaratıcı görevlerin öğrencilerin ilgisini çekmesi muhtemeldir. Etkinliklerin tasarımını değiştirmek ilgiyi artırabilir ve öğrencilerin değişen gereksinimlerini karşılamaya yardımcı olabilir.
- **Aşırı bilgi yüklemekten kaçının:** Çevrimiçi ortamda mevcut olan çok fazla bilginin öğrencilerin öğrenmesini engelleyebileceği de unutulmamalıdır. Bilginin orada olması, sadece birkaç fare tıklamasıyla ulaşılabilir olması, öğrencilerin hepsine erişmesi gerektiği anlamına gelmez. Aşırı bilgi yüklemesi, öğrenme sürecine yeterli bilgi sağlamamak kadar zararlı olabilir.
- **Öğrencilere sık sık geri bildirim verin:** Bir öğretmenin öğrencilerle olan iletişim sürecine duyarlılığı (e-postaları yanıtlama ve geri bildirim sağlama) öğrencinin öğretmen varlığına ve derse ilişkin algısını olumlu etkileyebilir.
- **Öğrencilere başarı olabilecekleri fırsatlar yaratın:** Öğretmenler, yeterlik seviyelerine uygun ve ilgili görevler hazırlayarak, öğrencilere öğrenmelerinde başarılı olma fırsatları sağlamalıdır. Bu görevler, çoğu öğrencinin tamamlayabilmesi için açık yönergelerle desteklenmeli, zorlayıcı ancak yönetilebilir olmalıdır.
- **Ulaşılabilir ve görünür olun:** Araştırmalar çevrimiçi derslere katılan öğrencilerin öğretmenlerinin görüntüsünü görmeyi ve sesini duymayı önemsediklerini ortaya koymuştur. Bu durum öğrencilere öğretmenin gerçek dünyadaki varlığıyla bağlantı hissi vermektedir. Bir ekran ve video yakalama programı kullanarak, öğrencilere öğretmenlerini görmelerine ve “gerçek bir insan” olduğunu fark etmelerine izin verilebilir. Görünür olmanın bir diğer yolu da çevrimçi öğrenmede kullanılan eş zamanlı veya eş zamanlı olmayan tartışmalarda öğretmenin aktif olarak yer almasıdır.
- **Öğrencilere özdeğerlendirme fırsatı sağlayın:** Öğrencilerin içerikle etkileşimini teşvik etmenin bir başka yolu, birden fazla öz değerlendirme fırsatı sunmaktır (örneğin, kısa sınavlar, alıştırmalar, etkinlikler). Bu kapsamda uygulanacak sınavlar çok yoğun olmamalı; amaç öğrencilere etkinlikleri ne derece kavradıklarına dair geri bildirim verme olmalıdır.
- **Dersin sonunda kendinizi de değerlendirin:** Öğretmenler, hem ders sırasında hem de ders sonrasında öğretimlerinin etkililiğini değerlendirmelidir. Yüz yüze sınıftaki ve sanal sınıftaki öğretimlerini ve etkililiklerini karşılaştırarak bunu yapabilirler.

Zaman Sanal Sınıflarda da En Kıt Kaynaktır

Uzaktan öğretimin öğretmen ve öğrenciler için zamandan ve maddi kaynaklardan tasarruf sağladığı algısı, birçok durumda temelsiz olabilir. Sanal bir sınıfı kurmak ve geliştirmek; içerik oluşturma, ders notlarını dijital biçime dönüştürme ve işleme, dersin işlevselliğini korumak için bakım ve sık güncelleme yapmak öğretmenin tahmin ettiğinden çok daha fazla zamanını alabilir. Bu durum öğretmenin zaten yoğun olan günlük rutinine önemli miktarda iş yükü eklenmesine yol açacaktır. Böylesine ilave bir çabayı önceden ölçmek çok kolay olmasa da tüm bu yeni görevlerin zaman açısından yaratıcılığı olumsuz etkiyi azaltabilmek için bazı önlemler

alınmalıdır. Bu önlemlerden biri, ders süresince öğretmenler ve tüm öğrencilerin ne zaman, nerede ve ne yapmaları gerektiğini hatırlamalarına katkı sağlayacak zaman çizelgeleri ve kontrol listeleri oluşturma olabilir (Kilburn, 2011; Hsu vd., 1999). Tarihleri, okumaları, ödevleri ve hedefleri ayrıntılandırılan bir kontrol listesi oluşturmak, öğretmenlere sınıflarında öğrenme öğretme etkinliklerini istenilen düzeyde gerçekleştirmek için gerekli zamanı yaratma konusunda katkı sağlayabileceği gibi yeni öğrenme ortamları hakkında endişeleri olan öğrenciler için de oldukça yararlı bir rehber olacaktır.

Sonuç Yerine

Büyük bir umutla bir an önce sonlanmasını beklediğimiz pandemi sürecinde birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de toplumun eğitim gereksinimlerini karşılamak için uzaktan öğretim uygulamaları kullanılmaktadır. Çevrimiçi ortamda eğitim vermek birçok eğitmen için çok farklı ve yeni bir deneyimdir. Bu uygulamada “yeni” ama öğretme konusunda oldukça deneyimli olan öğretmenler, sürece önce kendileri uyum gösterdiklerinde ortaya koyacakları yenilikçi fikirler ve uygulamalarla sanal sınıflarda da etkili ve verimli bir öğrenme ortamı yaratacaklardır. Bu nedenle çevrimiçi öğrenme ortamlarında olumlu bir öğrenme kültürü

oluşturabilmek için elbette öncelikli görev öğretmenlere düşmektedir. Yaşanılan pandemi süreci bir süre sonra bitip öğrenciler özlemlerini bekledikleri sınıflarındaki yerlerini tekrar aldıklarında eğitim sistemlerinin uzaktan öğretime gereksinimi sonlanmayacaktır. Bu nedenle gelecekte daha nitelikli ve herkes için erişilebilir öğrenme ortamlarına ulaşabilmek için eğitim kurumlarının, öğretmenlerin ve öğrencilerin rollerini yeniden düşünürken aynı zamanda teknolojinin de bu süreçteki rolünü bir kez daha tanımlamak ve tartışmak gerekmektedir.

Yararlanılan Kaynaklar

- Bluestein, J. (2014). *Managing 21st Century Classrooms*. Alexandria, VA USA.
- Diego, J. (2012). *Teacher Perceptions Of Marzano's Instructional Strategies In Traditional And Virtual Classrooms*. Unpublished Doctoral Dissertation. Faculty Of The Usc Rossier School Of Education University Of Southern California.
- Harper, K. C., Chen, K. ve Yen, D. C. (2004) Distance learning, virtual classrooms, and teaching pedagogy in the Internet environment. *Technology in Society* 26(4), 585-598
- Ho, T. K. ve Lin, Y. T. (2015). The Effects of Virtual Communities on Group Identity in Classroom Management. *Journal of Educational Computing Research*, 54(1), 3- 21
- Hoffman, S. J. (2011). *Teaching the Humanities Online: A Practical Guide to the Virtual Classroom : A Practical Guide to the Virtual Classroom*. Routledge.
- Hsu, S., Marques, O., Hamza, M. K., & Alhalabi, B. (1999). How to design a virtual classroom: 10 easy steps to follow. *T.H.E. Journal*, 27(2), 96-104
- Karadeniz, Ş. (2011) Avirtual Class Example In Support Of Collaborative Distance Learning. *Distance Education* (Edt. MacTeer, C. F). Nova Science Publishers, Inc. pp.185-198.
- Kilburn, M. (2011). Facilitating Interaction in the Online Environment. *Teaching the Humanities Online: A Practical Guide to the Virtual Classroom : A Practical Guide to the Virtual Classroom* (Edt. S.J. Hoffman). Routledge. pp. 71-98.
- Laborde, C. ve Glorian, P. J. M. (2005). Introduction Teaching Situations As Object Of Research: Empirical Studies Within Theoretical Perspectives. *Educational Studies in Mathematics*, 59, 1-12.
- Lane, M. L. (2011). Reducing Distance in Online Classes. *Teaching the Humanities Online: A Practical Guide to the Virtual Classroom : A Practical Guide to the Virtual Classroom* (Edt. S.J. Hoffman). Routledge. pp. 13.
- Martin, E., M. Parker. & B. Allred. (2013). “A Case Study on the Adoption and Use of Synchronous Virtual Classrooms.” *Electronic Journal of e-Learning*, 11 (2): 124-138.
- Miller, O. K. (2011). Before We Begin Preparing to Teach Online. *Teaching the Humanities Online: A Practical Guide to the Virtual Classroom : A Practical Guide to the Virtual Classroom* (Edt. S.J. Hoffman). Routledge. pp. 3-12.
- Parker, M. A., & Martin, F. (2010). Using virtual classrooms: Student perceptions of features and characteristics in an online and a blended course. *MERLOT Journal of Online Learning and Teaching*, 6(1), 135-147
- Pedota, P. (2007) Strategies for Effective Classroom Management in the Secondary Setting. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 80(4), 163-168, DOI: 10.3200/TCHS.80.4.163-168
- Rufai, M. M., Alebiosu, S. O., & Adeakin, O. A. S. (2015). A conceptual model for virtual classroom management. *International Journal of Computer Science, Engineering and Information Technology*, 5(1), 27-32.
- Turoff, M. & Hiltz, R. S. (1995) Software Design and the Future of the Virtual Classroom. *Journal of Information Technology for Teacher Education*, 4(2), 197-215.